

COVM 23 april 2018

Geachte Leden van het COVM.

Op dinsdag 10 april j.l. was ik te gast op de vliegbasis Leeuwarden om een middag van de oefening Frisian Flag bij te bewonen. Allereerst zou ik commandant Stallmann mijn complimenten willen maken voor de wijze waarop deze dag was georganiseerd. De ontvangst, de rit naar de vliegbasis, de koffie, de briefings, de mock-up van de F35 en het live meemaken van vertrekkende en terugkerende vliegtuigen was perfect geregeld.

Tijdens de drie briefings door dhr. Stallmann heb ik goed geluisterd naar de uitleg en toelichting. Ik hoop dat Defensie op haar beurt bereid is te luisteren naar mijn argumenten om de NATO-oefening Frisian Flag bij toerbeurt te laten organiseren door de een van de deelnemende landen en daarmee de lusten en lasten te delen, de omwonenden te ontzien en slecht 1x per 5 of 6 jaar te belasten met de gevolgen. De redenen hiervoor zijn:

1. De hoeveelheid schadelijk geluid die wordt geproduceerd. Op maandag 9 april tijdens het "binnenkomen" heb ik thuis in Wjelsryp vrijwel continue meer dan 90dB gemeten, met een uitschieter van 99dB. Gelet op de normen van de arbeidsinspectie, die gehoorbescherming verplicht bij blootstelling aan 80dB, is dit ruimschoots te hoog;
2. Tijdens de oefening heb ik de 105dB mogen ervaren van een vertrekkende Mirage 2000D. De beschikbaar gestelde oorproppen boden onvoldoende bescherming en ik moest mijn handen over mijn oren doen omdat voor mij de pijngrens werd overschreden;
3. Het benadelen van mensen met een medische afwijking, zoals: hyperacusis, PTSS, hoge bloeddruk, vormen van NAH, gehoorschade, migraine en laagfrequent gevoeligheid. Mensen en dieren, die het lawaai niet kunnen plaatsen (dementen, bejaarden en baby's). Voorbeelden van ongelukken met dieren zijn: kalfjes in Wyns en in 2015 een vertrapt veulen in Marssum;
4. In oktober/november 2019 worden de eerste twee F35's gestationeerd op vliegbasis Leeuwarden. Geluidmetingen hebben uitgewezen dat deze tijdens de start 112dB produceren. Dit is ruim 4x meer geluid dan de Mirage 2000D tijdens deze oefening! Dhr. Stallmann gaf in zijn briefing aan dat de levensverwachting van de F35 40 jaar is. Hieruit volgt dat de hoeveelheid geluid de komende jaren toeneemt, zeker als meer NATO-partners met deze F35 gaan vliegen;
5. Van de 70 toestellen nemen er dagelijks 50 deel aan de oefeningen, in totaal 900 vluchten. Dit heeft tot gevolg dat er pieken zijn in de uitstoot van:
 - a. **Kerosine.** Door het betrekkelijk laagvliegen bestaat het risico dat dit niet geheel verdampt en neerslaat op planten, bomen en huizen;
 - b. **Roetuitstoot.** Het voorbeeld hiervan mag de Poolse MIG zijn. Op de weg en in de burgerluchtvaart doen regeringen er alles aan om roetuitstoot te verminderen en te verbieden, in de militaire luchtvaart is men kennelijk nog niet zover;
 - c. **Fijnstof,** als veroorzaker van kanker.

6. Een verhoogd veiligheidsrisico. Luchtmachtdagen en -shows zijn wereldwijd berucht om hun ongevallen. Ook het dorpje Wjelsryp, waar ik woon, is in 1970 betrokken geweest bij een luchtvaartongeluk van een F84, waarbij 6 doden vielen te betreuren. Ook vielen er in het verleden op Woensdrecht en Eindhoven met het toenmalige Whisky-4 team doden en vorig jaar was er een ongeluk met een Zwitserse F5 die in Berlikum naar beneden kwam, waarbij wonder boven wonder geen doden of gewonden vielen;
7. In de huidige vorm van Frisian Flag wordt vooral de nadruk gelegd op het economische voordeel van de directe omgeving van vliegbasis Leeuwarden, waardoor de oefening eerder de uitstraling krijgt van een jaarlijks terugkerend evenement dan van een NATO-oefening. Het voordeel zou vooral terug te vinden zijn in het aantal arbeidsplaatsen, maar als ik de internetsite van Defensie mag geloven gaat het hier slechts om 11 tot 14 werkplekken. Voor de rest zou het gaan om verhuur van accommodatie in hotels, etc.
<https://www.defensie.nl/onderwerpen/frisian-flag/waar-en-wanneer-oefenen-de-vliegtuigen>
8. Dit vermeende economische voordeel drukt echter zwaar op twee punten:
 - a. Het vermeende voordeel komt op deze wijze uitsluitend toe aan Nederland als deelnemende partner, terwijl alle overige deelnemende landen dit mislopen;
 - b. Door de steeds omvangrijker wordende oefening (uitwijk naar vliegbasis Wittmund in Duitsland) en de toenemende geluidsbelasting wordt het minder aantrekkelijk om in deze omgeving te wonen, werken en te recreëren. Huiseigenaren worden hierdoor gestraft omdat de prijs en de verkoopkans van hun woning daalt;
9. De vraag: “Weegt het vermeende voordeel wel op tegen de nadelen?” is hierdoor mijns inziens gerechtvaardigd en verdient aandacht.

Ik sluit af met te stellen dat ik de NATO-oefening belangrijk vind en dat vliegbasis Leeuwarden jarenlang op een professionele wijze de organisatie hiervan voor zijn rekening heeft genomen, maar ben van mening dat er zwaarwegende argumenten zijn om deze oefening in de toekomst bij toerbeurt te laten organiseren door de deelnemende landen en hiermee de lusten en de lasten te delen zodat de omwonenden niet ieder jaar worden belast met uitsluitend de negatieve effecten van deze NATO-oefening.

Mijn voorstel is om dit in COVM-verband te bespreken met de Minister van Defensie.

Ik dank u voor uw aandacht.

Bernard Veerman
Wjelsryp